

Hervorming WAO zal weer tegenvallen

De Volkskrant, 19 februari 2004

*Als de regering het advies van de SER over hervorming van de WAO overneemt, zal dat weinig effect hebben. **Harrie Verbon** geeft drie redenen waarom optimisme over een dalende instroom voorbarig is.*

Na de aanstaande herziening van de WAO zal alleen een uitkering worden verstrekt aan diegenen die 'volledig en onomkeerbaar arbeidsongeschikt' zijn. Voorheen was het voldoende om zonder meer arbeidsongeschikt te zijn. Van deze maatregel wordt veel verwacht. De huidige publieke uitvoerder van de WAO, de UWV, heeft bijvoorbeeld berekend dat onder deze maatregel - in het gunstigste geval - de instroom in de WAO tot 16.400 per jaar zal dalen. Zo laag is de instroom in de WAO nog nooit geweest: gemiddeld was de instroom in de WAO in de afgelopen dertig jaar rond de tachtigduizend mensen.

Is het optimisme over het effect van de huidige herzieningsvoorstellen terecht? Om zeker drie redenen niet. De eerste is dat in het verleden vóór iedere herziening in de WAO de instroom daalde om daarna omhoog te schieten. Dat was zo na 1986 toen de politiek had uitgesproken dat bij de toekenning van een WAO-uitkering niet langer rekening mocht worden gehouden met de kans op het vinden van een baan. De instroom in de WAO steeg toen van minder dan tachtigduizend naar meer dan honderdduizend per jaar in 1991. Het gebeurde weer na de herzieningen die rond 1992 werden ingevoerd. Zo moest arbeidsongeschiktheid voortaan 'objectief medisch aantoonbaar' zijn. Na een daling van de instroom tot zestigduizend in 1995, steeg die weer naar meer dan honderdduizend per jaar in 2001. We staan aan de vooravond van de volgende herziening van de WAO, en de instroom is weer gedaald, naar 66 duizend.

Een tweede reden is dat nog niet bekend is wat verstaan moet worden onder volledig en onomkeerbaar arbeidsongeschikt. De regering heeft daarover advies aan de SER gevraagd. Morgen zal dat openbaar worden, maar iedereen kan nu al op de website van de SER lezen wat de SER daarover vindt. Onder een kopje 'Operationalisering' schrijft de SER bijvoorbeeld: 'Van duurzame arbeidsongeschiktheid is sprake als een arbeidsbeperking op grond van gezondheidsbelemmeringen (...) op grond van medisch-objectieve indicatoren voorzienbaar langdurig is' en: 'Van volledige arbeidsongeschiktheid is sprake bij een verlies van 80 tot 100 procent van de verdien capaciteit als gevolg van een langdurige arbeidsbeperking door gezondheidsbelemmeringen.' de SER adviseert dus iemand arbeidsongeschikt te noemen die niet meer kan werken door ziekte, en de arbeidsongeschiktheid duurzaam te noemen als het lang duurt.

Ten derde heeft de UWV de voorspellingen over de dalende instroom in de WAO gebaseerd op veel *wishful thinking* en cirkelredeneringen. Samengevat zeggen de berekeningen van de UWV: als de hervorming van de WAO effect heeft, daalt de instroom. Er wordt bijvoorbeeld vanuit gegaan dat het percentage gedeeltelijk arbeidsongeschikten onder het nieuwe stelsel gelijk zal zijn aan het

huidige. Dat zal echter alleen maar het geval zijn als het onomstotelijk vaststaat wanneer iemand gedeeltelijk en wanneer volledig arbeidsongeschikt is.

Als het aan de SER ligt zullen we dat voorlopig niet weten. Aangezien het in de nieuwe WAO zeer onaantrekkelijk wordt om gedeeltelijk afgekeurd te worden, ligt het voor de hand dat meer mensen volledig afgekeurd zullen worden.

De CDA minister voor Sociale Zaken Aart Jan de Geus heeft voorstellen gedaan voor een verscherping van de criteria voor het recht op een WAO uitkering, die verder gaan en concreter zijn dan die van de SER. De Kamerfractie van het CDA heeft al aangekondigd dat de SER-criteria zwaar moeten meewegen. Bij overname van de SER-criteria lijkt de kans groot dat de WAO, net als vroeger, gebruikt zal blijven worden als een dumpplaats voor al die mensen die werkgevers eigenlijk niet in hun bedrijven willen hebben of houden (allochtonen, onproductieve ouderen, onaangepaste jongeren, enzovoorts), en die de vakbonden koste wat het kost van een verzekerd inkomen, in plaats van werk, willen blijven voorzien.

Als dit 'rampscenario' werkelijkheid wordt, zal de situatie nog rampzaliger worden. In het nieuwe stelsel zal er in het voortraject naar de WAO plaats zijn voor private verzekeraars die de ziekte- en arbeidsongeschiktheidsrisico's van de werkgevers gaan overnemen. Deze verzekeraars krijgen ook een belang bij een soepele interpretatie van de WAO.

Als de criteria voor het recht op een WAO-uitkering even onbestemd zal blijven, zal er dus een grote coalitie van werkgevers, werknemers, private verzekeraars en publieke uitvoerders ontstaan die om uiteenlopende redenen de kosten van ziekte naar de collectief gefinancierde WAO willen afschuiven. Voor de echte arbeidsongeschikten (die bestaan, al zijn ze moeilijk te definiëren) is dat slecht nieuws, want het betekent dat ze alvast kunnen wachten op de volgende ronde van herzieningen in de WAO.

Harrie Verbon is hoogleraar Openbare Financiën aan de Universiteit van Tilburg